מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את תוכן השיר ואת דמויות הדובר והשכינה
- לזהות את מבנה השיר ואת האמצעים האמנותיים בו
- לדון בנושאי הבדידות והקרע בין מסורת לעולם החדש

גרסה רגילה – כל הפריטים.

חלק א' – הבנת השיר - שאלות אמריקאיות

1. ב – את העולם החדש וההשכלה שמחוץ לבית המדרש
2. ג – בבית המדרש
3. ב – גוזל רך
4. ג – היא מניחה ראשה על כתפו ובוכה
5. ד – הסיום פתוח ונגמר בקו מפריד, בלי הכרעה
6. ג – האנשה ודימוי לציפור
7. א – בשנת 1902

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – כולם נסחפו אחרי הרוח והאור ועזבו, רק הדובר נשאר
2. נכון – כך היא מתוארת בשיר באמצעות האנשה ודימוי
3. לא נכון – בסוף השיר מתברר שהיא שייכת גם לשכינה
4. נכון – כך מתואר המבנה של השיר
5. לא נכון – הסיום פתוח ונגמר בקו מפריד, בלי הכרעה
6. נכון – כך מצוין במבנה השיר

חלק ג' – השלימו את המילה החסרה

1. גוזל
2. בית המדרש
3. גמרא
4. נקודה
5. שבורה

חלק ד' – התאימו בין המושג למשמעותו

1 – ב (מטאפורה לדובר הצעיר והחלש)
2 – ג (האנשה המתארת את חולשת השכינה)
3 – ה (סמל לעולם החדש ולהשכלה)
4 – א (יוצרת מבנה מעגלי בשיר)
5 – ד (רמיזה המחברת את הכאב האישי לגורל העם)

חלק ה' – סדרו את מהלך השיר לפי הסדר הנכון

1. כולם נסחפים אחרי הרוח והאור ועוזבים את בית המדרש
2. הדובר נשאר לבדו, מתואר כגוזל רך שנשתכח מלב
3. השכינה, שגורשה מכל מקום, נמצאת עם הדובר בבית המדרש
4. לב הדובר כמה אל החלון ואל האור
5. השכינה מניחה ראשה על כתפו ובוכה על דף הגמרא
6. השכינה חוזרת על משפט הפתיחה ואומרת "ואיוותר לבדי"

חלק ו' – כתיבה ועיון

1. תלמידים יסבירו שהדובר מרגיש אחריות ורחמים כלפי השכינה הפצועה, אך גם משיכה חזקה לעולם החדש; ניתן להביא את הדימוי של השכינה כציפור שבורה או את תיאור הכמיהה לחלון
2. תלמידים יציינו שבתחילה נראה שהבדידות שייכת רק לדובר, אך בסוף מתברר שגם השכינה אומרת "ואיוותר לבדי", וכך שתי הדמויות חולקות את אותה בדידות

כרטיס יציאה – מה לחפש

- ציפייה לתשובה שמזהה את הרוח והאור כסמל לעולם החדש ולהשכלה
- ציפייה להתייחסות לדימוי האם והציפור הפצועה ולשימוש בהאנשה
- ציפייה להבנה שהשיר מסתיים בקו מפריד ובלי הכרעה בין המסורת לעולם החדש

טיפים להפעלה:

- מומלץ לקרוא את השיר בקול רם בכיתה לפני התרגול כדי להעביר את הטון הרגשי שלו
- כדאי להדגיש את המבנה המעגלי של השיר באמצעות השוואת שורת הפתיחה לשורות השכינה בבית החמישי
- אפשר לוותר על הפריטים המסומנים לקבוצות המתקשות ולהתמקד בהבנת העלילה והדמויות הבסיסיות

דף תרגול: "לבדי" מאת חיים נחמן ביאליק

דף התלמיד/ה רגיל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

השיר "לבדי" מתאר צעיר שנשאר בבית המדרש כשכל בני דורו יצאו אל העולם החדש, ואת הקשר הרגשי שלו עם השכינה הנשארת לבדה גם היא.

1 חלק א' – הבנת השיר – שאלות אמריקאיות

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה מסמלים "הרוח" ו"האור" בפתיחת השיר?

(א) את השכינה (ב) את העולם החדש וההשכלה שמחוץ לבית המדרש (ג) את הלילה בבית המדרש

(ד) את הטבע ומזג האוויר

2. היכן נשארה השכינה אחרי שגורשה מכל הזוויות?

(א) בחלון (ב) בבית הוריו של הדובר (ג) בבית המדרש (ד) בבית הכנסת הגדול

3. כיצד הדובר מכנה את עצמו בתחילת השיר?

(א) אריה צעיר (ב) גוזל רך (ג) ענן קטן (ד) עץ יבש

4. מה קורה לשכינה ברגע השיא הרגשי של השיר?

(א) היא עפה אל האור (ב) היא כועסת על הדובר (ג) היא מניחה ראשה על כתפו ובוכה

(ד) היא עוזבת את בית המדרש

5. מה מיוחד בסיום השיר?

(א) הדובר מחליט לעזוב (ב) השכינה עפה אל האור (ג) הדובר כועס על השכינה

(ד) הסיום פתוח ונגמר בקו מפריד, בלי הכרעה

6. איזה אמצעי מתאר את השכינה כבעלת "כנף שבורה"?

(א) חריזה (ב) אירוניה (ג) האנשה ודימוי לציפור (ד) שאלה רטורית

7. מתי נכתב השיר?

(א) בשנת 1902 (ב) בשנת 1948 (ג) בשנת 1873 (ד) בשנת 1934

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	כל בני דורו של הדובר נשארו איתו בבית המדרש.	☐	☐
2	השכינה מתוארת כאם וכציפור פצועה בעלת כנף שבורה.	☐	☐
3	המילה "לבדי" שבכותרת שייכת בסוף לדובר בלבד.	☐	☐
4	השיר בנוי משישה בתים של ארבעה טורים כל אחד.	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
5	השיר מסתיים בהכרעה ברורה שהדובר נשאר עם השכינה.	☐	☐
6	החריזה בשיר היא בטורים השני והרביעי של כל בית.	☐	☐

3 חלק ג' – השלימו את המילה החסרה

השלימו את המילה החסרה.

1. הדובר מכנה את עצמו " _____ רך" שנשאר מאחור.

2. השכינה נותרה רק בפינה אחת קטנה ושוממה, היא _____ .

3. דמעת השכינה נטפה על דף ה _____ של הדובר.

4. השיר נגמר בקו מפריד ולא ב _____ , כך שהסיום נשאר פתוח.

5. השכינה מתוארת ככנף _____ , שאינה יכולה עוד להגן כמו פעם.

4 חלק ד' – התאימו בין המושג למשמעותו

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. גוזל רך	___	**א.** יוצרת מבנה מעגלי בשיר
2. כנף שבורה	___	**ב.** מטאפורה לדובר הצעיר והחלש
3. החלון והאור	___	**ג.** האנשה המתארת את חולשת השכינה
4. חזרה על שורת הפתיחה	___	**ד.** רמיזה המחברת את הכאב האישי לגורל העם
5. קינה עתיקה ותפילה	___	**ה.** סמל לעולם החדש ולהשכלה

5 חלק ה' – סדרו את מהלך השיר לפי הסדר הנכון

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	השכינה, שגורשה מכל מקום, נמצאת עם הדובר בבית המדרש
☐	לב הדובר כמה אל החלון ואל האור
☐	השכינה חוזרת על משפט הפתיחה ואומרת "ואיוותר לבדי"
☐	השכינה מניחה ראשה על כתפו ובוכה על דף הגמרא
☐	כולם נסחפים אחרי הרוח והאור ועוזבים את בית המדרש
☐	הדובר נשאר לבדו, מתואר כגוזל רך שנשתכח מלב

6 חלק ו' – כתיבה ועיון

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. הסבירו מדוע הדובר קרוע בין נאמנות לשכינה לבין הכמיהה לחלון ולאור. הביאו דוגמה אחת מהשיר.

2. כתבו פסקה קצרה שבה אתם מסבירים כיצד המילה "לבדי" שבכותרת מקבלת משמעות כפולה עד סוף השיר.

כרטיס יציאה

מה מסמלים הרוח והאור בשיר?

כיצד מתוארת השכינה בשיר, ואילו אמצעים אמנותיים יוצרים את התיאור הזה?

מדוע סיום השיר נחשב ל"סיום פתוח"?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀